

Nerovnosť v odmeňovaní ovplyvňuje fungovanie celej spoločnosti

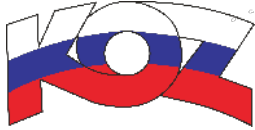
Napriek tomu, že emancipácia žien pokročila a ženy už nemusia bojovať o svoje volebné právo a postavenie v spoločnosti, v pracovnom živote a v zárobkoch sú ženy stále v nevýhodnejšej pozícii ako muži. Na rozdielnom odmeňovaní žien a mužov sa podieľa množstvo faktorov, ktoré súvisia s genderovou štruktúrou pracovného trhu, so systémami odmeňovania u zamestnávateľov, s nedostatočným zosúladovaním rodinného a pracovného života, ale aj s rodovými stereotypmi. Tie si spájame najmä s úlohami žien a mužov v rodinách a následne aj s výberom ich vzdelania a ďalšieho povolania. Platové rozdiely medzi mužmi a ženami sú na Slovensku vyššie, ako je priemer Európskej únie, aktuálne sa pohybujú na úrovni 16,6%.

V EÚ sa každý rok zverejňuje dátum Dňa rovného odmeňovania ako symbolický deň, slúžiaci na zvyšovanie povedomia o skutočnosti, že ženy pracujúce v Európe stále zarábajú v priemere menej ako ich mužskí kolegovia. Tento rok Deň rovného odmeňovania v EÚ pripadne na 15. novembra. Vzhľadom na výšku platového rozdielu na Slovensku, ktorý je vyšší ako priemer EÚ, by tento deň u nás bol približne o dva týždne skôr.

Nerovnosť v odmeňovaní negatívne zasahuje nielen do života konkrétnych žien a mužov, ale významne ovplyvňuje existenciu a životnú úroveň tej-ktorej rodiny a de facto aj fungovanie celej spoločnosti. Významne prispieva k udržiavaniu status quo v delbe práce podľa pohlavia v rodinách i na pracovnom trhu. *„Na rozdielnom odmeňovaní žien a mužov sa podieľa množstvo faktorov, ktoré súvisia s genderovou štruktúrou pracovného trhu, so systémami odmeňovania u zamestnávateľov, s nedostatočným zosúladovaním rodinného a pracovného života, ale aj s rodovými stereotypmi, hlboko zakorenenými v našej spoločnosti. Žena má úlohu matky a opatrovateľky a o príjem rodiny sa stará muž,“* doplnila Monika Uhlerová, prezidentka KOZ SR.

Výber vzdelania, ale aj ďalšieho povolania je tiež v rodinách formovaný rodovými stereotypmi. Na žene sú „zavesené“ tzv. opatrovateľské činnosti, t. j. starostlivosť o deti, rodinných príslušníkov a domáce práce. Na Slovensku je 68 % domácej práce vykonávanej ženami, žena tak v priemere venuje tejto neplatennej domácej práci 38 hodín týždenne. Materstvo, nižšie platené pozície, chýbajúca infraštruktúra predprimárnej starostlivosti (i sociálnych služieb pre seniorov) sú zásadnými prekerizačnými faktormi, ktoré ženy ovplyvňujú v ich pracovnej kariére až do dôchodku.

Nízke platy a mzdy žien, napriek vyššiemu dosiahnutému vzdelaniu, teda spôsobujú, že ženy sú ohrozené chudobou viac ako muži. To sa prejavuje nielen v ich produktívnom veku, ale aj po odchode do starobného dôchodku, pretože rodová nerovnosť sa prenáša aj do rozdielnej výšky dôchodku žien a mužov. Slovenské ženy majú v priemere o 18% nižšie dôchodky ako muži. Týmto rozdielom však trpia celé rodiny – rodiny matiek samoživiteliek, ale aj dvojpríjmové rodiny. *„V pracovnom živote sú ženy stále v nevýhodnejšej pozícii ako muži. Napríklad muži zarábajú približne o 9,5 % viac, ako je priemerná mzda v národnom hospodárstve. Naopak, ženy majú mzdy cca o 10 % nižšie, ako je priemerná mzda v národnom hospodárstve. Výrazný rozdiel je aj pri porovnaní mzdy muža a ženy. Ženy dosahujú približne 82 % mzdy mužov, rodový mzdový rozdiel je tak na úrovni medzi 16-20 % v neprospech žien. V post-produktívnom veku sa nízke mzdy prenášajú do nízkych dôchodkov. Na Slovensku majú ženy skoro o 17,6 % nižšie dôchodky ako muži,“* uviedla Monika Uhlerová, prezidentka KOZ SR.

Nástroje na elimináciu rodových mzdových rozdielov už sčasti nájdeme aj v existujúcich legislatívnych opatreniach – napríklad zákaz diskriminácie je zakotvený v Ústave SR, v Zákonníku práce, či v tzv. antidiskriminačnom zákone.

Viac priaznivých opatrení však prináša transpozícia európskych smerníc. V Smernici Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa posilňuje uplatňovanie zásady rovnakej odmeny pre mužov a ženy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty prostredníctvom transparentnosti odmeňovania a mechanizmov presadzovania, je snaha stanoviť nástroje alebo metodiky na posudzovanie a porovnávanie hodnoty práce (klasifikácia práce), hodnotenie rozdielov v odmeňovaní a v prípade zistených nedostatkov vykonanie nápravy, ako aj zakotvenie spôsobu sankcionovania. Členské štáty, vrátane Slovenska, sú povinné transponovať ju do svojich právnych poriadkov do 7. júna 2026.

Smernica o primeraných minimálnych mzdách v EÚ má za cieľ zvýšiť pokrytie kolektívnymi zmluvami, ktoré sú taktiež nástrojom eliminácie mzdových rozdielov a kontroly dodržiavania rovnosti v odmeňovaní.

Smernica o zosúladovaní rodinného a pracovného života, už transponovaná do slovenskej legislatívy a účinná od 1. 11. 2022, priniesla napr. zavedenie otcovskej dovolenky, právo tehotným ženám a zamestnancom starajúcim sa o dieťa do 15 rokov veku žiadať nielen o kratší pracovný čas, ale aj o pružný pracovný čas, prácu z domu, teleprácu alebo o nepravidelný home office, či o skorší návrat na pôvodný spôsob organizácie práce, za predpokladu, že tomu u zamestnávateľa nebránia vážne prevádzkové dôvody

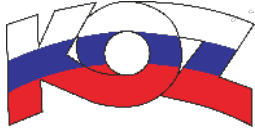
Dohovor Medzinárodnej organizácie práce týkajúci sa neplatenej domáckej práce, ktorým sa ustanovuje globálna minimálna ochrana pri práci pre pracovníkov v domácnosti a má pomôcť obmedziť ich zneužívanie a vykorisťovanie, Slovensko ešte neratifikovalo.

Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o násilí a obťažovaní z roku 2019. Rada Európy už odporučila členským štátom EÚ, aby ho v záujme Európskej únie ratifikovali. Slovensko tento dohovor o odstránení násillia a obťažovania vo svete práce zatiaľ tiež neratifikovalo.

K odstráneniu rodových nerovností by pomohlo aj skrátenie pracovného času bez znižovania mzdy. Ženám by uľahčilo zosúladenie rodinného a pracovného života, nemuseli by z dôvodu starostlivosti o domácnosť voliť kratšie (a menej platené) pracovné úväzky.

Benefity pre zamestnankyne i zamestnancov týkajúce sa podpory starostlivosti o rodinu je možné dosiahnuť aj prostredníctvom kolektívneho vyjednávania. Odbory sú pre ženy kľúčom k rovnakému a spravodlivému platu, slušným pracovným podmienkam, bezpečným pracoviskám, rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom, či k slušným dôchodkom.

Bratislava, 27.10.2023

KONFEDERÁCIA ODBOROVÝCH ZVÄZOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Bajkalská 29/A, 821 01 Bratislava

Kontakt: Martina Nemethová, hovorkyňa KOZ SR

E-mail: nemethova@kozsr.sk, tel.: +421/911/110616